

ODPORÚČANIA

ODPORÚČANIE KOMISIE

z 20. februára 2013

Investovať do detí: východisko z bludného kruhu znevýhodnenia

(2013/112/EÚ)

EURÓPSKA KOMISIA,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä na jej článok 292,

keďže:

- (1) Úcta k ľudskej dôstojnosti je základnou hodnotou Európskej únie, ktorá sa okrem iného zasadzuje za blaho svojich občanov. Únia musí chrániť práva dieťaťa, bojovať proti sociálnemu vylúčeniu a diskriminácii, podporovať sociálnu spravodlivosť a ochranu občanov.
- (2) Deťom ⁽¹⁾ hrozí chudoba alebo sociálne vylúčenie oveľa viac ako celkovej populácii vo veľkej väčšine krajín EÚ. Ak porovnáme deti vyrastajúce v chudobe alebo sociálne vylúčené deti s ich rovesníkmi v lepšej finančnej a sociálnej situácii, je u znevýhodnených detí menej pravdepodobné, že dosiahnu dobré výsledky v škole, budú zdravé a uplatnia svoj plný potenciál v neskoršom veku.
- (3) Zabrániť prenosu znevýhodnenia na ďalšie generácie predstavuje dôležitú investíciu do budúcnosti Európy, ako aj priamy príspevok k stratégii Európa 2020 na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu s dlhodobým prínosom pre deti, hospodárstvo a spoločnosť ako celok.
- (4) Na rozvoj účinnejších a efektívnejších politík je nevyhnutný včasný zásah a prevencia, keďže verejné výdavky na riešenie dôsledkov chudoby a sociálneho vylúčenia detí sú obvyčajne vyššie ako tie, ktoré sú potrebné na intervenčné opatrenia zamerané na deti v ranom veku.
- (5) Riešenie otázky znevýhodnenia u detí v ranom veku je dôležitým prostriedkom zvyšovania úsilia pri riešení chudoby a sociálneho vylúčenia vo všeobecnosti. Prevencia je najúčinnějšía pri použití integrovaných stratégií, v ktorých sa kombinuje sprístupňovanie trhu práce rodičom s primeranou podporou ich príjmu a sprístupňovanie služieb, ktoré sú rozhodujúce pre výsledky detí, ako napríklad kvalitné (predškolské) vzdelávanie, zdravotná starostlivosť, bývanie a sociálne služby, ako aj príležitosti

aktívne sa zapájať a využívať svoje práva, čo pomáha deťom naplno využiť svoj potenciál a prispieva k ich odolnosti.

- (6) Ukázalo sa, že najúspešnejšími stratégiami na riešenie chudoby detí sú tie, ktoré sa opierajú o politiky zamerané na zlepšovanie kvality života všetkých detí a ktoré zároveň venujú osobitnú pozornosť deťom v zraniteľných situáciách.
- (7) Podpora rodovej rovnosti, uplatňovanie hľadiska rodovej rovnosti a rovnakých príležitostí, ako aj boj proti diskriminácii, ktorej čelia deti a ich rodiny z akýchkoľvek dôvodov (najmä tie, ktoré sa týkajú pohlavia, rasového alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie) by mala byť základom pre akékoľvek úsilie zamerané na riešenie chudoby a sociálneho vylúčenia detí.
- (8) Súčasná finančná a hospodárska kríza má vážny dosah na deti a rodiny, pričom v mnohých krajinách narastá podiel tých, ktorí žijú v chudobe a sociálnom vylúčení.
- (9) Snahy o konsolidáciu rozpočtu v reakcii na fiškálne obmedzenia prinášajú so sebou v mnohých krajinách značné problémy pri zabezpečovaní kontinuity primeraných a účinných sociálnych politík z krátkodobého, ako aj dlhodobého hľadiska.
- (10) Viac ako desaťrocie spolupráce na úrovni EÚ viedlo k spoločnému chápaniu rozhodujúcich faktorov chudoby detí, a to vďaka značnému pokroku vo vývoji vhodných monitorovacích ukazovateľov, v identifikovaní spoločných problémov a úspešných politických prístupov, ktoré dali tejto otázke politický impulz. Komisia následne oznámila prijatie odporúčania týkajúceho sa chudoby detí v oznámení o Európskej platforme proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu ⁽²⁾.
- (11) Stratégia Európa 2020 bola pre úsilie vynaložené na boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu v EÚ novým impulzom, pretože sa v nej stanovil spoločný európsky cieľ, ktorým je znížiť do roku 2020 počet osôb ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením aspoň o 20 miliónov, ako aj zintenzívniť úsilie na riešenie otázky

⁽¹⁾ V súlade s Dohovorom OSN o právach dieťaťa sú deti chápané v tejto súvislosti ako osoby s vekom nižším ako 18 rokov.

⁽²⁾ KOM(2010) 758 v konečnom znení.

predčasného ukončenia školskej dochádzky. Boj proti chudobe detí a jej prevencia sú základnou súčasťou úsilia EÚ a členských štátov vynaloženého v tejto oblasti a zároveň sú súčasťou programu Európskej platformy proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu.

- (12) Súčasný riadenie v rámci európskeho semestra slúži na zabezpečenie vykonania relevantných odporúčaní pre jednotlivé krajiny zameraných na boj proti chudobe detí a zlepšenie kvality ich života.
- (13) Všetky členské štáty EÚ ratifikovali Dohovor Organizácie Spojených národov o právach dieťaťa (UNCRC). Politiky a činnosti EÚ, ktoré majú vplyv na práva dieťaťa, sa musia aj naďalej riadiť normami a zásadami Dohovoru OSN o právach dieťaťa.
- (14) Členské štáty potvrdili svoj záväzok v poradnej správe Výboru pre sociálnu ochranu z júna 2012 ⁽¹⁾ a v hlavných posolstvách, ako aj v záveroch Rady EPSCO z októbra 2012 pod názvom „Prevencia a boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu detí a podpora kvality života detí“ ⁽²⁾ a zároveň privítali iniciatívu Komisie na prijatie odporúčania v tejto oblasti.
- (15) Riešenie otázok spojených s chudobou detí a medzigeneračným prenosom znevýhodnenia, najmä v oblastiach vzdelávania a odbornej prípravy, zdravotnej starostlivosti, práv detí a rodovej rovnosti, bolo predmetom niekoľkých politík EÚ ⁽³⁾.
- (16) Zatiaľ čo politiky zamerané na riešenie chudoby detí sú primárne v kompetencii členských štátov, spoločný európsky rámec môže posilniť synergiu medzi príslušnými oblasťami politiky, pomôcť členským štátom prehodnotiť svoje politiky a poučiť sa zo vzájomnej výmeny skúseností pri zlepšovaní efektívnosti a účinnosti politík prostredníctvom inovatívnych prístupov, pri zohľadnení rôznych situácií a potrieb na miestnej, regionálnej a národnej úrovni.

- (17) V súvislosti s blížiacim sa viacročným finančným rámcom môže byť takéto usmernenie taktiež základom pre ďalšiu spoluprácu a inšpiráciu na využitie príslušných finančných nástrojov, najmä štrukturálnych fondov, na plnenie navrhovaného cieľa „podporovať sociálne začlenenie a bojovať proti chudobe“.

ODPORÚČA, ABY ČLENSKÉ ŠTÁTY: Organizovali a vykonávali politiky zamerané na riešenie chudoby a sociálneho vylúčenía detí a podporili kvalitu ich života prostredníctvom viacerozmerých stratégií v súlade s týmito usmerneniami:

1. RIAĎTE SA TÝMITO HORIZONTÁLNYMI ZÁSADAMI:

- bojujte proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu detí prostredníctvom integrovaných stratégií, ktoré sa neobmedzujú na materiálne zabezpečenie detí, ale podporujú aj rovnaké príležitosti, aby všetky deti mohli v plnej miere využiť svoj potenciál,
- pri riešení otázok chudoby a sociálneho vylúčenía detí vychádzajte z práv detí, najmä prostredníctvom odkazov na príslušné ustanovenia Zmluvy o Európskej únii, Charty základných práv Európskej únie a Dohovoru OSN o právach dieťaťa a zároveň zabezpečte, že tieto práva sa rešpektujú, chránia a uplatňujú,
- vždy kladte záujem dieťaťa na prvé miesto a považujete deti za nezávislých držiteľov práv, ale zároveň si plne uvedomte význam podpory rodín ako hlavných opatrovníkov,
- udržiňte vhodnú rovnováhu medzi univerzálnymi politikami zameranými na podporu kvality života všetkých detí a cieľovými prístupmi zameranými na podporu detí, ktoré sú znevýhodnené najviac,
- zabezpečte, aby sa pozornosť upriamila na deti, ktoré čelia zvýšenému riziku vzhľadom na viaceré znevýhodnenia, ako napríklad rómske deti, deti niektorých migrantov alebo deti z etnických menšín, deti s osobitnými potrebami alebo zdravotným postihnutím, deti s alternatívnou starostlivosťou a deti ulice, deti s rodičmi vo väzbe, ako aj deti v domácnosti vystavené osobitnému riziku chudoby, ako napríklad rodiny s osamelým rodičom alebo veľké rodiny,
- udržiňte investície do detí a rodín, a umožnite tak kontinuitu politiky a dlhodobé plánovanie, posúďte, aký vplyv by mali reformy politiky na najznevýhodnenejšie deti a podniknite kroky na zmiernenie akýchkoľvek nepriaznivých vplyvov.

⁽¹⁾ Výbor pre sociálnu ochranu (SPC), poradná správa SPC pre Európsku komisiu o boji proti chudobe detí a jej prevencii podporovaním kvality života detí, 27. júna 2012.

⁽²⁾ Prevencia a boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu detí a podpora kvality života detí, závery Rady EPSCO, 4 októbra 2012, 14437/12.

⁽³⁾ Pozri najmä: Aktualizovaný strategický rámec európskej spolupráce v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, KOM (2008) 865 v konečnom znení; Solidarita v oblasti zdravia: zmiernenie nerovnosti v oblasti zdravia v EÚ“, KOM(2009) 567 v konečnom znení; Program EÚ v oblasti práv dieťaťa, KOM(2011) 60 v konečnom znení, Stratégia rovnosti žien a mužov 2010 – 2015“, KOM(2010) 491 v konečnom znení.

2. VYPRACUJTE INTEGROVANÉ STRATÉGIE ZALOŽENÉ NA TROCH ZÁKLADNÝCH PILIEROCH

2.1. Prístup k primeraným zdrojom

Podporte účasť rodičov na trhu práce – uvedomte si priamu súvislosť medzi účasťou rodičov na trhu práce a životnými podmienkami detí a v súlade so zásadami uvedenými v odporúčaní Komisie o aktívnom začleňovaní ⁽¹⁾ a s barcelonskými cieľmi ⁽²⁾ prijmite všetky možné opatrenia na podporu účasti rodičov na trhu práce, a to najmä v prípade tých rodičov, ktorí ho nemajú na dosah, a v prípade obzvlášť rizikových domácností:

- zabezpečte, aby sa rodičom oplátilo pracovať – identifikujte a riešte osobitné demotivujúce faktory, ktorým musia rodičia čeliť pri vstupe na trh práce, zotrvaní alebo postupe na ňom vrátane tých, ktoré sa týkajú štruktúry a interakcie daňových systémov a systémov sociálnych dávok,
- podporte zamestnateľnosť a účasť osamelých rodičov a druhých zárobkovo činných osôb v domácnosti na platenej práci zasadzovaním sa za rodovú rovnosť na trhu práce a v rodine (v rámci zdieľania povinností v rodinách),
- poskytnite väčšiu podporu rodičom, ktorí sa opäť začleňujú do trhu práce po rodičovskej dovolenke prostredníctvom opatrení v oblasti odbornej prípravy a podpory pri hľadaní pracovného miesta, pričom sa osobitne zamerajte na tých, ktorí sú v mimoriadnom ohrození,
- zintenzívňte úsilie o zabezpečenie skutočného prístupu všetkých rodín vrátane tých, ktoré sú v zraniteľnej situácii a ktoré žijú v znevýhodnených oblastiach, k cenovo dostupnému a kvalitnému vzdelávaniu detí v ranom veku a k dostupnej a kvalitnej starostlivosti o deti,
- prispôbte štruktúru a kritériá oprávnenosti služieb v oblasti starostlivosti o deti čoraz rozmanitejším pracovným modelom, čím pomôžete rodičom udržať si svoje pracovné záväzky alebo nájsť si prácu, a zároveň zachovať záujmy dieťaťa na prvom mieste,
- podporujte kvalitné, inkluzívne zamestnanie a pracovné prostredie, ktoré umožňuje rodičom dosiahnuť rovnováhu medzi prácou a ich rodičovskými úlohami, a to aj prostredníctvom rodičovskej dovolenky, podpory na pracovisku a pružných pracovných podmienok.

Poskytnite primeranú životnú úroveň prostredníctvom kombinácie dávok – umožnite deťom užívať si primeranú

životnú úroveň, ktorá zodpovedá dôstojnému životu, prostredníctvom optimálnej kombinácie peňažných a vecných dávok:

- podporte rodinné príjmy primeranými, jednotnými a účinnými dávkami vrátane fiškálnych stimulov, rodinných prídavkov a prídavkov na deti, príspevkov na bývanie a systémov minimálnej mzdy,
- doplňte systémy podpory príjmov v hotovosti vecnými dávkami určenými najmä na výživu, starostlivosť o deti, vzdelávanie, zdravotnú starostlivosť, bývanie, dopravu a prístup k športu alebo k spoločenským a kultúrnym činnostiam,
- zabezpečte, aby koncepcia finančnej podpory detí a oprávnenosť na ňu odrážala vývoj životných podmienok a poskytovala primerané prerozdelenie medzi príjmovými skupinami,
- vytvorte účinnejší prístup k dávkam, na ktoré majú nárok deti alebo ich rodinní príslušníci tým, že uľahčíte ich získanie a vytvoríte proaktívne služby pre príjemcov,
- poskytujte dávky podmienené príjmom a iné ciele dávkami tak, aby ste sa vyhli stigmatizácii, rozlíšili potreby dieťaťa a zmiernili riziko jeho uviaznutia v pasci chudoby, vyhnite sa však pritom tvorbe faktorov, ktoré odrádzajú druhé zárobkovo činné osoby v domácnosti a osamelých rodičov od práce,
- buďte obozretní pri podmieňovaní rodinných dávok správaním rodičov alebo školskou dochádzkou detí a vyhodnoťte možné negatívne dôsledky takýchto opatrení,
- zriadte pravidelné a citlivé mechanizmy poskytovania pomoci, ktoré zabezpečia maximálne krytie a maximálny prospech pre deti, ako napr. zálohové platby.

2.2. Prístup k cenovo dostupným a kvalitným službám

Znížte nerovnosti v mladom veku investovaním do vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve – ďalej rozvíjajte sociálne začlenenie a rozvojový potenciál vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve (VSRD) a používajte ho ako sociálnu investíciu na riešenie nerovnosti a problémov, ktorým čelia znevýhodnené deti, prostredníctvom včasnej intervencie:

- sprístupnite vysokokvalitné, inkluzívne vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve, zabezpečte ich cenovú dostupnosť a prispôbte ich poskytovanie potrebám rodín,

⁽¹⁾ Odporúčanie Komisie o aktívnom začleňovaní osôb vylúčených z trhu práce 2008/867/ES z 3. októbra 2008.

⁽²⁾ Závery predsedníctva, zasadnutie Európskej rady v Barcelone, 15. a 16. marca 2002, SN 100/1/02 REV 1.

- stimulujte účasť detí zo znevýhodneného prostredia (najmä detí do veku troch rokov), bez ohľadu na situáciu ich rodičov na pracovnom trhu, vyhýbajte sa však pritom stigmatizácii a segregácii,
- podporujte rodičov v ich úlohe, ktorú zohrávajú ako hlavní vychovávateľa svojich vlastných detí počas ich prvých rokov života a podporujte úzku spoluprácu služieb v oblasti vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve s rodičmi a aktérmi miestneho spoločenstva, ktorí sa zúčastňujú na výchove dieťaťa (ako napríklad služby poskytujúce podporu v oblasti zdravia a rodičovstva),
- zvyšujte informovanosť rodičov o prínosoch ich účasti v programoch zameraných na vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve pre ich deti a pre nich samotných, využívajte vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve ako systém včasného varovania na identifikáciu fyzických a psychických problémov súvisiacich s rodinou alebo školou, ako aj osobitných potrieb alebo zneužívania.

Zlepšite vplyv systémov vzdelávania na rovnosť príležitostí – zvýšte schopnosť systémov vzdelávania prelomiť bludný kruh znevýhodnenia, a zabezpečiť tak, aby všetky deti mali prospech z inkluzívneho, vysokokvalitného vzdelávania, ktoré podporuje ich citový, sociálny, kognitívny a fyzický rozvoj:

- zabezpečte začlenenie všetkých žiakov, a ak je to potrebné, zaciľte prostriedky a príležitosti na tých, ktorí sú viac znevýhodnení, a primerane monitorujte výsledky,
- spoznajte a riešte územné rozdiely v dostupnosti vzdelávania, jeho kvalite a v jeho výsledkoch, podporte politiky zamerané na odstránenie segregácie, ktorými sa podporuje všeobecná školská dochádzka,
- vytvorte inkluzívne vzdelávacie prostredie posilnením prepojenia medzi školami a rodičmi, a ak je to potrebné, poskytnite individualizovanú podporu na kompenzáciu osobitných nevýhod, napríklad prostredníctvom odbornej prípravy pre rodičov detí z rodín migrantov a etnických menšín,
- odstráňte prekážky, ktoré nútia deti zanechať školu alebo im vážnym spôsobom bránia v školskej dochádzke alebo v jej ukončení (napríklad dodatočné poplatky v rámci povinnej školskej dochádzky), a to poskytovaním cielenej vzdelávacej pomoci v priaznivom vzdelávacom prostredí,
- zlepšite výsledky žiakov so slabými základnými zručnosťami posilnením vzdelávania zameraného na gramotnosť, počítanie a základné poznatky z oblasti matematiky a prírodných vied, a zabezpečením včasnej identifikácie žiakov so slabými výsledkami,

- vypracujte a realizujte komplexné politiky na zníženie miery predčasného ukončenia školskej dochádzky, ktoré zahŕňajú preventívne, intervenčné a kompenzačné opatrenia; zabezpečte, aby tieto politiky zahŕňali opatrenia pre tých, ktorým hrozí predčasné ukončenie školskej dochádzky,
- posilnite právne predpisy týkajúce sa rovnosti a zaručte žiakom, ktorí sú marginalizovaní najviac, základné právo na kvalitnú minimálnu kvalifikáciu,
- prehodnoťte a posilnite profesijný profil všetkých vzdelávacích povolání a pripravte učiteľov na sociálnu rozmanitosť; využite osobitných kultúrnych mediátorov a osoby, ktoré môžu byť vzorom s cieľom uľahčiť integráciu Rómov a detí z prisťahovaleckých rodín.

Zlepšite schopnosť systémov zdravotníctva reagovať na potreby znevýhodnených detí – zabezpečte, aby všetky deti mohli v plnej miere využívať svoje všeobecné právo na zdravotnú starostlivosť, a to aj prostredníctvom prevencie chorôb a podpory zdravia, ako aj prístupu ku kvalitným zdravotníckym službám:

- odstráňte prekážky v prístupe k zdravotnej starostlivosti, ktorým čelia deti a rodiny v zraniteľnej situácii vrátane nákladov, kultúrnych a jazykových bariér, nedostatku informácií a zlepšite v tejto súvislosti odbornú prípravu poskytovateľov zdravotnej starostlivosti,
- investujte do prevencie zameranej najmä na rané detstvo, a to realizovaním komplexných politík, ktoré kombinujú opatrenia v oblasti výživy, zdravia, vzdelávania, ako aj sociálne opatrenia,
- riešte sociálne rozdiely premietajúce sa v nezdravom životnom štýle a užívaní návykových látok sprístupnením vyváženého stravovania a telesnej aktivity pre všetky deti,
- venujte osobitnú pozornosť deťom so zdravotným postihnutím alebo duševne postihnutým deťom, nenahláseným alebo nezaregistrovaným deťom, tehotným mladistvým a deťom z rodín, ktoré majú skúsenosť s užívaním návykových látok.

Poskytujte deťom bezpečné, primerané bývanie a životné prostredie – umožnite, aby deti žili a vyrastali v bezpečnom, zdravom a priaznivom prostredí, ktoré podporuje ich rozvoj a vzdelávacie potreby:

- umožnite rodinám s deťmi cenovo dostupné, kvalitné bývanie (vrátane sociálneho bývania), riešte situácie ich vystavenia environmentálnym rizikám, preplneniu obydli a energetickej chudobe,

- podporte rodiny a deti ohrozené stratou domova zamedzením ich vysťahovania, zbytočného sfahovania, odluky od rodín, ako aj poskytovaním dočasného prístrešia a vytváraním dlhodobých riešení bývania,
- pri plánovaní miestneho rozvoja zohľadnite v prvom rade záujmy detí, vyhnite sa vytváraniu get a segregácii prostredníctvom podpory sociálne zmiešaného bývania, ako aj primeraného prístupu k verejnej doprave,
- znížte škodlivé vystavenie detí zhoršujúcemu sa životnému a sociálnemu prostrediu s cieľom predísť tomu, aby sa stali obeťou násilia a zneužívania.

Zvýšte podporu rodiny a kvalitu alternatívnych modelov starostlivosti – posilnite ochranu detí a sociálne služby v oblasti prevencie; pomôžte rodinám rozvíjať rodičovské zručnosti nestigmatizujúcim spôsobom, a zároveň zabezpečte, aby deti, ktoré boli odobraté z rodičovskej starostlivosti, vyrastali v prostredí, ktoré vyhovuje ich potrebám:

- zabezpečte, aby chudoba nebola nikdy jediným dôvodom na odobratie dieťaťa z rodičovskej starostlivosti, snažte sa umožniť deťom, aby zostali v starostlivosti rodičov alebo aby sa do nej vrátili, napríklad riešením materiálnej deprivácie rodiny,
- zabezpečte primerané „stráženie brány“, aby sa zabránilo nevhodnému umiestňovaniu detí do inštitúcií a v prípade takýchto umiestnení stanovte pravidelné preskúmanie prípadu,
- zastavte rozširovanie inštitucionálnej starostlivosti pre deti bez rodičovskej starostlivosti, namiesto nej podporujte kvalitnú, komunitnú starostlivosť a posilnite starostlivosť v náhradnom rodinnom prostredí, kde sa deťom venuje náležitá pozornosť,
- zabezpečte, aby deti bez rodičovskej starostlivosti mali prístup ku kvalitným službám (hlavným aj špecifickým službám) súvisiacim s ich zdravím, vzdelávaním, zamestnaním, sociálnou pomocou, bezpečnosťou a situáciou s bývaním aj počas dospievania,
- poskytujte vhodnú podporu deťom, ktorých jeden alebo obaja rodičia opustili domov, keď sa vysťahovali za prácou do inej krajiny, ako aj ich náhradným opatrovníkom.

2.3. Právo detí na účasť

Podporujte účasť všetkých detí na hrách, rekreačných, športových a kultúrnych aktivitách – uznajte schopnosť detí ovplyvniť kvalitu svojho života a svoju odolnosť pri zdolávaní

nepriaznivých situácií, a to najmä poskytovaním príležitostí zúčastňovať sa na neformálnych vzdelávacích aktivitách, ktoré sa uskutočňujú mimo domova a po pravidelných vyučovacích hodinách:

- odstraňujte prekážky, akými sú náklady, prístup a kultúrne rozdiely, aby ste zabezpečili, že všetky deti sa môžu zúčastniť na hrách, rekreačných, športových a kultúrnych aktivitách mimo školy,
- poskytnite bezpečné priestory v detskom prostredí a podporujte znevýhodnené spoločenstvá prostredníctvom konkrétnych stimulov,
- podporujte školy, aktérov spoločenstva a miestne orgány pri vytváraní lepších aktivít po vyučovaní a budovaní zariadení pre všetky deti, bez ohľadu na pracovné postavenie a pôvod ich rodičov,
- umožnite všetkým rodinám zúčastňovať sa na spoločenských aktivitách, ktoré podporujú ich rodičovské zručnosti a posilňujú pozitívnu rodinnú komunikáciu,
- podporujte modely účasti, ktoré sa zakladajú na potenciáli komunitného dobrovoľníctva a podporujú solidaritu medzi generáciami.

Zaveďte mechanizmy, ktoré podporujú účasť detí v rozhodovacom procese, ktorý ovplyvňuje ich život – dovoľte deťom vyjadriť svoje informované názory a podporujte ich tým, že zabezpečíte, aby sa uvedeným názorom venovala náležitá pozornosť a aby sa tieto názory premietli v hlavných rozhodnutiach, ktoré ich ovplyvňujú:

- používajte a ďalej rozvíjajte existujúce nástroje na zapojenie detí do fungovania služieb, akými sú napríklad starostlivosť, zdravotná starostlivosť a vzdelávanie, a zároveň sa s nimi poraďte o plánovaní príslušných politik prostredníctvom mechanizmov prispôbených ich veku,
- podporte účasť všetkých detí na štruktúrach, na ktorých sa môžu zúčastňovať už v súčasnosti, oslovte deti pochádzajúce zo znevýhodneného prostredia a podporte ich účasť,
- podporte odborníkov, ktorí pracujú s deťmi a v ich záujme, aby ich aktívne zapájali zvyšovaním povedomia o súvisiacich právach a povinnostiach,

- uplatňujte právo dieťaťa byť vypočuté vo všetkých súdnych rozhodnutiach a podporujte súdnicstvo, ktoré je ústretové k deťom, najmä tým, že deťom poskytnete účinný prístup k súdu a súdnym konaniam.

3. ĎALEJ ROZVÍJAJTE POTREBNÉ RIADENIE, VYKONÁVANIE A MONITOROVANIE OPATRENÍ

Posilnite súčinnosť medzi odvetvami a zlepšite riadiace opatrenia – zaistíte, aby politiky slúžili na účinné riešenie otázky chudoby detí a sociálneho vylúčenia prostredníctvom komplexnej koncepcie, a zlepšite koordináciu medzi kľúčovými aktérmi:

— vytvorte pravidelné a systematické prepojenia medzi oblasťami politik, ktoré sú dôležité pre sociálne začlenenie detí, a posilnite súčinnosť medzi kľúčovými aktérmi, najmä v oblasti vzdelávania, zamestnanosti, zdravia, rovnosti a práv detí,

— snažte sa o začlenenie politik o deťoch a práv detí do kľúčových politik, napríklad prostredníctvom špecifických inštitucionálnych opatrení,

— podporujte úzku spoluprácu a pravidelný dialóg medzi verejnými orgánmi na všetkých úrovniach, sociálnymi partnermi, miestnymi spoločenstvami a organizáciami občianskej spoločnosti,

— podporujte a ďalej rozvíjajte účasť detí, a to aj na vykonávaní tohto odporúčania.

Posilnite využívanie prístupov založených na dôkazoch – posilnite vývoj politiky založenej na dôkazoch a inováciu sociálnej politiky, a zároveň sa uistite o riadnom zohľadnení možného vplyvu politik na deti:

— v plnej miere využite existujúce štatistiky a administratívne údaje na monitorovanie vplyvu politik na deti a ich rodiny, posilnite štatistickú kapacitu (aj rozčlenením údajov podľa pohlavia), ak je to potrebné a uskutočniteľné, najmä v oblasti chudoby detí, prístupu ku kvalitnej a cenovo dostupnej starostlivosti o deti, zdravia detí a v súvislosti so situáciou najzraniteľnejších detí,

— zlepšite včasnosť dostupných údajov s cieľom monitorovať situáciu detí a podporujte využívanie metód a modelov, ako napríklad mikrosimulácie, v záujme vypracovania systematickejšieho hodnotenia *ex ante* potenciálneho vplyvu politik na deti,

— posilnite väzby medzi politikou a výskumnou obcou a skúšajte inovácie v príslušných politikách, podporujte hodnotenie výstupov programu založené na dôkazoch, a to aj z dlhodobého hľadiska prostredníctvom nástrojov, akými sú napríklad longitudinálne prieskumy, podporujte viditeľnosť a spoločné využívanie výsledkov,

— podporujte výmenu osvedčených postupov a znalostí, šírenie použitých a odskúšaných intervenčných modelov, opatrenia na podporu solidarity v širšom spoločenstve a stimulujte miestne spoločenstvá k spolupráci,

— vyhodnoťte vplyv dočasných politik zavedených v reakcii na hospodársku krízu pred tým, než sa rozhodnete začleniť tieto politiky do štrukturálnych reforiem.

4. PLNE VYUŽÍVAJTE PRÍSLUŠNÉ NÁSTROJE EÚ

Riešte detskú chudobu a sociálne vylúčenie ako kľúčovú otázku v rámci stratégie Európa 2020 – mobilizujte škálu nástrojov a ukazovateľov, ktoré sú k dispozícii v rámci stratégie Európa 2020, s cieľom poskytnúť nový impulz spoločnému úsiliu zameranému na riešenie otázky detskej chudoby a sociálneho vylúčenia:

— zaraďte chudobu detí a sociálne vylúčenie medzi kľúčové otázky v rámci stratégie Európa 2020 a národných programov reforiem, ako nevyhnutnú súčasť celkového úsilia pri znižovaní chudoby a sociálneho vylúčenia, pričom berte do úvahy príslušné odporúčania pre jednotlivé krajiny prijaté Európskou radou,

— zväzťte prípadnú pridanú hodnotu vytvorenia národných cieľov na zníženie chudoby detí a sociálneho vylúčenia s ohľadom na národné špecifiká,

— plne využívajte nástroje, ktoré poskytuje stratégia Európa 2020 a otvorená metóda koordinácie v oblasti sociálnej ochrany a sociálneho začlenenia s cieľom zlepšiť monitorovanie a hodnotenie politik týkajúcich sa chudoby detí a kvality ich života tak, že v plnej miere využijete navrhnutý monitorovací rámec založený na ukazovateľoch priložený k tomuto odporúčaniu,

— posilnite súčinnosť s relevantnými politikami EÚ, najmä v oblasti vzdelávania, zdravia, rodovej rovnosti a práv detí.

Zmobilizujte dôležité finančné nástroje EÚ – primeraným spôsobom využívajte možnosti, ktoré poskytujú finančné nástroje EÚ na podporu načrtnutých politických priorít:

— podporujte rozvoj politik založených na dôkazoch, ako aj sociálnych inovácií prostredníctvom programu pre sociálnu zmenu a inováciu, Európskeho sociálneho fondu a programu Horizont 2020, a využívajte tieto programy na testovanie, hodnotenie a šírenie možných politických inovácií,

— v plnej miere využívajte Fond európskej pomoci pre najodkázanejšie osoby (zameraný na potravinovú a materiálnu depriváciu detí), európske programy konzumácie ovocia a mlieka v školách (poskytujúce

- výrobky s pozitívnou nutričnou hodnotou a podporujúce správne stravovacie návyky) a program Erasmus pre všetkých (podporujúci prístup detí k vzdelávaniu, informálnemu učeniu a športu),
- využite možnosti, ktoré poskytujú štrukturálne fondy na podporu detí a rodín pri zostavovaní operačných programov Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja na obdobie rokov 2014 – 2020, v súlade s odporúčaniami pre jednotlivé krajiny,
 - vhodne využívajte tematické ciele týkajúce sa podpory zamestnanosti a pracovnej mobility, podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe, investícií do vzdelania, zručností a celoživotného vzdelávania, ako aj príslušné investičné priority v rámci nich. Medzi tieto priority patrí najmä vzdelávanie detí v ranom veku, zníženie miery problému predčasného ukončenia školskej dochádzky, zosúladenie pracovného a súkromného života, prístup k službám vrátane zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb, stratégie miestneho rozvoja vedené spoločnosťami, podpora obnovy znevýhodnených oblastí a prechod od inštitucionálnej starostlivosti ku komunitným službám,
 - v záujme zabezpečenia účinnosti intervencií štrukturálnych fondov na roky 2014 – 2020 uplatňujte stratégie založené na dôkazoch, aby ste zmiernili problém predčasného ukončenia školskej dochádzky, zapojte príslušné zainteresované subjekty a zahrňte opatrenia na podporu prechodu od inštitucionálnej ku komunitnej starostlivosti,
 - podporte partnerstvo pri plánovaní štrukturálnych fondov a prístupe k nim zapojením príslušných zainteresovaných strán na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni, najmä príslušných verejných orgánov, sociálnych partnerov a mimovládnych organizácií s cieľom rozprúdiť činnosť zameranú na boj proti chudobe detí.

V Bruseli 20. februára 2013

Za Komisiu
László ANDOR
člen Komisie

Monitorovací rámec založený na ukazovateľoch

V navrhovanom monitorovacom rámci sú zvýraznené ukazovatele, ktoré sú dôležité pre monitorovanie vykonávania odporúčania. Návrhy na ďalší rozvoj sú zvýraznené v prílohách k balíku o sociálnych investíciách.

Celkový cieľ: – boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu detí a podpora kvality života detí

Európa 2020	Vymedzenie	Členenie	Zdroj	Primárne/sekundárne/kontextové (1)	Poznámky
Deti ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením (rozpis hlavného cieľa stratégie Európa 2020 v oblasti chudoby a sociálneho vylúčenia)	Súčet detí, ktoré žijú v domácnosti ohrozenej chudobou a/alebo závažne materiálne deprivovanej a/alebo v domácnosti s veľmi nízkou intenzitou práce (vymedzenie týchto troch ukazovateľov pozri ďalej)	podľa veku (0 – 17, 0 – 5, 6 – 11, 12 – 17 rokov)	Eurostat – EU-SILC	primárne	Odporúča sa porovnanie s populáciou v produktívnom veku (18 – 64) a populáciou starších osôb (65 +).
Ukazovateľ	Vymedzenie	Členenie	Zdroj	Primárne/sekundárne súvislosti	Poznámky
Miera rizika chudoby u detí (má sa analyzovať spolu s hodnotou hranice chudoby v percentuálnych bodoch pre domácnosť s 2 dospelými a 2 deťmi vo veku do 14 rokov)	Podiel detí, ktoré žijú v domácnosti s ekvivalentným disponibilným príjmom nižším než 60 % národného mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu	podľa veku (0 – 17, 0 – 5, 6 – 11, 12 – 17 rokov) a typu domácnosti	Eurostat – EU-SILC	primárne	Odporúča sa porovnanie s populáciou v produktívnom veku (18 – 64) a s populáciou starších osôb (65 +).
Miera ťažkej materiálnej deprivácie	Podiel detí, ktoré žijú v domácnosti s výrazne obmedzenými životnými podmienkami pre nedostatok zdrojov, t. j. domácnosť, ktorá trpí aspoň štyrmi z týchto deviatich položiek deprivácie: nemôže si dovoliť i) zaplatiť nájomné alebo účty za služby, ii) udržať v dome primerané teplo, iii) zaplatiť nepredvídateľné výdavky, iv) konzumovať mäso, ryby alebo rovnocenné bielkoviny každý druhý deň, v) týždennú dovolenku mimo domova, vi), auto, vii) práčku a viii) farebný televízor alebo ix) a telefón.	podľa veku (0 – 17, 0 – 5, 6 – 11, 12 – 17 rokov)	Eurostat – EU-SILC	primárne	Odporúča sa porovnanie s populáciou v produktívnom veku (18 – 64) a s populáciou starších osôb (65 +).
Podiel detí žijúcich v domácnostiach s veľmi nízkou intenzitou práce	Podiel detí, ktoré žijú v domácnosti, kde dospelý v produktívnom veku (18 – 59) pracovali menej ako 20 % svojho pracovného potenciálu počas uplynulého roka (t. j. počas referenčného príjmového obdobia)	podľa veku (0 – 17, 0 – 5, 6 – 11, 12 – 17 rokov)	Eurostat – EU-SILC	primárne	Odporúča sa porovnanie s populáciou v produktívnom veku (18 – 64) a s populáciou starších osôb (65 +).
Ukazovateľ chudoby detí	Predmetom diskusie		Eurostat – EU-SILC	neuplatňuje sa	v štádiu vývoja

Ukazovateľ	Vymedzenie	Členenie	Zdroj	Primárne/sekundárne súvislosti	Poznámky
Rozloženie rizika chudoby u detí okolo hranice rizika chudoby: miera rizika chudoby vypočítaná s 50 % a 70 % -nými hranicami	Podiel detí, ktoré žijú v domácnosti s ekvivalentným disponibilným príjmom nižším ako 50 % a nižším ako 70 % národného mediánu ekvivalentného príjmu	podľa veku (0 – 17, 0 – 5, 6 – 11, 12 – 17 rokov)	Eurostat – EU-SILC	sekundárne	Odporúča sa porovnanie s populáciou v produktívnom veku (18 – 64) a s populáciou starších osôb (65 +).
Miera rizika pretrvávajúcej chudoby u detí	Podiel detí, ktoré žijú v domácnosti s ekvivalentným disponibilným príjmom pod hranicou chudoby v tomto roku a počas najmenej dvoch z predchádzajúcich troch rokov	0 – 17	Eurostat – EU-SILC (longitudinálna)	sekundárne	Odporúča sa porovnanie s populáciou v produktívnom veku (18 – 64) a s populáciou starších osôb (65 +).
Miera rizika chudoby u detí zakotvenej v konkrétnom čase	Podiel detí, ktoré žijú v domácnostiach s ekvivalentným disponibilným príjmom nižším než 60 % národného mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu, keď je hranica zakotvená v konkrétnom čase	0 – 17	Eurostat – EU-SILC	kontextové	Odporúča sa porovnanie s populáciou v produktívnom veku (18 – 64) a s populáciou starších osôb (65 +).

Prístup k primeraným zdrojom

Ukazovateľ	Vymedzenie	Členenie	Zdroj	Primárne/sekundárne súvislosti	Poznámky
Miera chudoby pracujúcich osôb žijúcich v domácnostiach s nezaopatrenými deťmi	Podiel jednotlivcov (s nezaopatrenými deťmi), ktorí sú definovaní ako zamestnaní a ktorí majú príjem pod hranicou chudoby (60 % národného mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu)	podľa veku (0 – 17, 18 – 64, 0 – 64 rokov), podľa typu domácnosti (osamelí rodičia, dvaja dospelí s nezaopatrenými deťmi)	Eurostat – EU-SILC	primárne	
Miera rizika chudoby u detí podľa intenzity práce danej domácnosti	Podiel detí, ktoré žijú v domácnostiach s ekvivalentným disponibilným príjmom nižším než 60 % národného mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu podľa intenzity práce danej domácnosti	0 – 17 rokov, intenzita práce danej domácnosti (veľmi vysoká [0,85 – 1], vysoká [0,55 – 0,85], stredná [0,45 – 0,55], nízka [0,2 – 0,45])	Eurostat – EU-SILC	primárne	
Miera rizika chudoby u detí v pracujúcich domácnostiach	Podiel detí žijúcich v domácnostiach, ktorých príjem je pod hranicou chudoby (60 % národného mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu) a s intenzitou práce vyššou ako 0,2	podľa typu domácnosti	Eurostat – EU-SILC	primárne	

Ukazovateľ	Vymedzenie	Členenie	Zdroj	Primárne/sekundárne súvislosti	Poznámky
Relatívny prepad mediánu príjmov v chudobe u detí	Rozdiel medzi mediánom ekvivalentného príjmu osôb pod hranicou rizika chudoby a na hranici rizika chudoby, vyjadrený ako percentuálny podiel hranice rizika chudoby	0 – 17	Eurostat – EU-SILC	primárne	Odporúča sa porovnanie s populáciou v produktívnom veku (18 – 64) a s populáciou starších osôb (65 +).
Starostlivosť o deti	Deti, ktorým sa poskytuje starostlivosť (prostredníctvom formálnych úprav ⁽²⁾ iných ako rodina), ako podiel všetkých detí v rovnakej vekovej skupine	menej ako 3 roky, od 3 rokov do veku povinnej školskej dochádzky; menej ako 30 h, 30 h alebo viac za týždeň	Eurostat – EU-SILC	sekundárne	Má sa posúdiť relevantnosť členenia podľa kvintilu príjmu.
Vplyv rodičovstva na zamestnanosť	Rozdiel v percentuálnych bodoch medzi — mierou zamestnanosti u ľudí vo veku 20 – 49 rokov žijúcich v domácnostiach, v ktorých nie sú nijaké deti vo veku 0 – 6 rokov a — miera zamestnanosti u ľudí vo veku 20 – 49 rokov žijúcich v domácnostiach, v ktorých je aspoň jedno dieťa vo veku 0 – 6 rokov	spolu, podľa pohlavia	Eurostat – LFS	kontextové	Odporúča sa posudzovať deti vo veku do troch rokov a 3 – 6 rokov osobitne.
Zamestnanie na čiastočný úväzok v dôsledku zodpovednosti súvisiacej so starostlivosťou	Osoby zamestnané na čiastočný úväzok z dôvodu starostlivosti o deti alebo nespôsobilých dospelých, ako podiel z celkového počtu zamestnaných osôb	spolu, podľa pohlavia	Eurostat – LFS	kontextové	
Vplyv sociálnych transferov (iných ako sú dôchodky) na znižovanie chudoby detí	Rozdiel medzi mierou rizika chudoby u detí pred sociálnymi transfermi a po nich (s výnimkou dôchodkov)		Eurostat – EU-SILC	sekundárne	Odporúča sa porovnanie s populáciou v produktívnom veku (18 – 64) a s populáciou starších osôb (65 +).
Nadmerná záťaž nákladov na bývanie	Percentuálny podiel obyvateľstva žijúceho v domácnosti, v ktorej celkové náklady na bývanie (bez príspevkov na bývanie) predstavujú viac ako 40 % celkového disponibilného príjmu domácnosti (bez príspevkov na bývanie)	podľa veku (0 – 17, 0 – 5, 6 – 11, 12 – 17 rokov), stav chudoby (nad alebo pod hranicou rizika chudoby)	Eurostat – EU-SILC	sekundárne	Odporúča sa porovnanie s populáciou v produktívnom veku (18 – 64) a s populáciou starších osôb (65 +).

Prístup ku kvalitným službám

Ukazovateľ	Vymedzenie	Členenie	Zdroj	Primárne alebo sekundárne	Poznámky
Školské vzdelávanie v ranom veku	Podiel detí vo veku od 4 rokov do začiatku povinnej školskej dochádzky, ktorí sa zúčastňujú na vzdelávaní v ranom detstve	podľa pohlavia	UOE ⁽³⁾	primárne	

Ukazovateľ	Vymedzenie	Členenie	Zdroj	Primárne alebo sekundárne	Poznámky
Spôsobilosť v čítaní, matematike a v prírodovedných predmetoch	Podiel 15-ročných, ktorí získali 1 bod alebo menej (na škále od 1 [najnižšia hodnota] do 5 [najvyššia hodnota]) v testoch PISA	podľa pôvodu rodičov (úroveň dosiahnutého vzdelania, krajiny, v ktorej sa narodili)	OECD – PISA (4)	primárne	V súčasných zbierkach údajov nie sú k dispozícii žiadne údaje o Cypre ani Malte.
Podiel mladých ľudí, ktorí nemajú zamestnanie a nezúčastňujú sa na vzdelávaní ani na odbornej príprave (NEET)	Podiel mladých ľudí, ktorí nemajú zamestnanie a nevzdelávajú sa ani sa odborne nepripravujú (NEET)	podľa pohlavia, 15 – 19 rokov	Eurostat – LFS	primárne	
Osoby, ktoré predčasne ukončili vzdelávanie a odbornú prípravu	Obyvateľstvo vo veku 18 – 24 rokov, ktoré dosiahlo maximálne nižšie sekundárne vzdelanie a ktoré sa ďalej nevzdeláva ani sa odborne nepripravuje	podľa pohlavia, najvyšší dokončený stupeň vzdelania	Eurostat – LFS	sekundárne	
Vlastné vyjadrenie o neuspokojenej potrebe lekárskej starostlivosti	Podiel ľudí vo veku od 16 do 25 rokov, ktorí informovali o tom, že nemali prístup k zdravotníckym službám v dôsledku nákladov, vzdialenosti alebo poradočníkov		Eurostat – EU-SILC		
Detská úmrtnosť	Pomer počtu úmrtí detí do jedného roku života počas roka a počtu pôrodov v danom roku (vyjadrený na 1 000 detí, ktoré sa narodili živé)	podľa zisťovania o štruktúre príjmov rodičov (v štádiu vývoja)	Eurostat	primárne	
Úmrtnosť detí vo veku 1 –14 rokov	Úmrtnosť na 100 000 obyvateľov		Eurostat		
Nízka pôrodná hmotnosť	Hmotnosť pri narodení menšia ako 2 500 gramov (5,5 britských libier)		WHO – OECD	primárne	
Rozsah očkovania	Percentuálny podiel dojčiat, ktoré boli pri dosiahnutí prvého roku svojho života v danom kalendárnom roku plne zaočkované proti čiernemu kašľu (pertussis), záškrtu, tetanu (DPT) a detskej obrne, a podiel dojčiat, ktoré boli pri dosiahnutí druhého roku svojho života v danom kalendárnom roku plne zaočkované proti osýpkam, mumpsu a rubeole (MMR)		WHO	kontextové	
Obezita	Mladí ľudia vo veku 15 – 24 rokov s indexom telesnej hmotnosti 30 alebo viac	podľa pohlavia a zisťovania o štruktúre príjmov rodičov	Eurostat – EHIS (5)	kontextové	
Pravidelní fajčiari	Podiel fajčiarov v populácii vo veku od 15 – 24 rokov, ktorí fajčia cigarety každý deň	podľa pohlavia a zisťovania o štruktúre príjmov rodičov	Eurostat – EHIS	kontextové	
Duševné zdravie	Mladí ľudia (15 – 24-roční) s depresívnym syndrómom	podľa pohlavia	Eurostat – EHIS	kontextové	v štádiu vývoja

Ukazovateľ	Vymedzenie	Členenie	Zdroj	Primárne alebo sekundárne	Poznámky
Príčiny smrti mladých ľudí – samovraždy	Úmrtia spôsobené samovraždou na 100 000 obyvateľov vo veku 15 – 24 rokov	podľa pohlavia	Eurostat – štatistiky o príčinách smrti	kontextové	
Zhoršené podmienky bývania	Percentuálny podiel obyvateľstva, na ktoré sa vzťahujú všetky položky týkajúce sa zhoršených podmienok bývania. Položky, ktoré sa berú do úvahy: 1) pretekajúca strecha, vlhké steny/podlahy/základy alebo pleseň na okenných rámoch alebo podlahe; 2) v obydlí chýba sprcha alebo vaňa 3) chýba vnútorný splachovací záchod, ktorý využíva výlučne daná domácnosť; 4) problémy s obydliím: príliš tmavé, nedostatok svetla	podľa veku (0 – 17, 0 – 5, 6 – 11, 12 – 17 rokov), stavu, pokiaľ ide o riziko chudoby (t. j. nad alebo pod hranicou chudoby)	Eurostat – EU-SILC	primárne	
Preplnené domácnosti	Percentuálny podiel obyvateľstva žijúceho v preplnenej domácnosti. Osoba sa považuje osobu žijúcu v preplnenej domácnosti, ak táto domácnosť nemá k dispozícii minimálny počet miestností, ktorý sa rovná: — jednej miestnosti pre domácnosť, — jednej miestnosti pre každý pár, — jednej miestnosti pre každú jednotlivú osobu vo veku 18 a viac rokov, — jednej miestnosti pre dve jednotlivé osoby rovnakého pohlavia vo veku od 12 do 17 rokov, — jednej miestnosti pre každú jednotlivú osobu opačného pohlavia od 12 do 17 rokov, — jednej miestnosti pre dve osoby do 12 rokov.	podľa veku (0 – 17, 0 – 5, 6 – 11, 12 – 17 rokov), stavu, pokiaľ ide o riziko chudoby (nad alebo pod hranicou chudoby)	Eurostat – EU-SILC	primárne	

(1) Primárne ukazovatele sú hlavnými ukazovateľmi, ktoré pokrývajú široké oblasti a ktoré boli považované za najdôležitejšie výsledné prvky, zatiaľ čo sekundárne ukazovatele rozvíjajú hlavné ukazovatele tak, že podrobnejšie opisujú povahu problému alebo opisujú iné aspekty tohto problému. Kontextové ukazovatele poskytujú ďalšie podrobnosti a súvisiace informácie: navrhovaný zoznam je orientačný a necháva priestor pre iné základné informácie, ktoré sa považujú za dôležité na lepšie sformulovanie a pochopenie vnútroštátnych súvislostí.

(2) Formálne úpravy sú vymedzené ako tieto služby: predškolská alebo rovnocenná dochádzka, povinná školská dochádzka, služby organizované centrom mimo vyučovacích hodín, kolektívne detské jasle alebo iné centrum dennej starostlivosti vrátane rodinných škôlok a profesionálnych certifikovaných opatrovateľov detí. Starostlivosť poskytovaná rodinnými príslušníkmi, susedmi alebo opatrovateľmi bez osvedčenia preto nie je zahrnutá do tejto definície „formálnych úprav“.

(3) Databáza UNESCO/OECD/EUROSTAT-u obsahujúca štatistiky v oblasti vzdelávania.

(4) http://www.oecd.org/statisticsdata/03381,en_2649_35845621_1_119656_1_1_1.00.html

(5) EHIS je „európsky prieskum zdravia formou rozhovorov (European Health Interview Survey)“.